

У цьому плані наш Метод бачиться методом цілком природним, оскільки він підказаний людині її власною органічною природою – самоорганізованою і самоорганізуючою за своєю біосоціальною суттю.

І ще одне загальне методологічне зауваження. Якщо поняття методу полягає у доведенні до об'єктивної істини тієї чи іншої клітини соціального життя, то Метод самоорганізації особистості у цьому розумінні є надметодом, оскільки має на меті підготувати людину до абсолютної раціоналізації власного самовиявлення у повсякчасному бутті, за якою лише і настає повне людське щастя і благополуччя.

Технологія застосування Методу СОЛ, включаючи методіку навчання самоорганізації учнів початкової, основної і старшої школи, а також очікувані результати разом з 15-ма додатками та понятійним словником, викладені нами у спеціальному навчально-методичному

посібнику «Метод самоорганізації особистості у школі» (320 арк., вид. 2011 року).

БІБЛОГРАФІЯ

1. Коменський Я.А. Велика дидактика / Я. Коменський. – У кн. «Педагогическое наследие» – М., 1988. – С. 11–136.
2. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий / К. Платонов. – М., 1984.
3. Принципы самоорганизации. // Пер. з англ. // – М., 1966.
4. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / С. Рубинштейн. – М., 1973.
5. Сухомлинський В.О. Виховання і самовиховання / В. Сухомлинський. – У кн. «Хрестоматія по педагогіці», М., 1976. – С. 168-170.
6. Ушинський К.Д. Педагогические сочинения; у 6-ти т.: т. 1-й «Психологические монографии»; т. 5-й «Человек как предмет воспитания: опыт педагогической антропологии. Том первый»; т. 6-й, Материалы к третьему Тому «Педагогической антропологии». – М., Педагогика, 1988-1990.
7. Фрейд З. Избранное. Интерес к психоанализу / З. Фрейд. – Р/Д., 1998.

УДК 378.147

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН (ЗА ПЕДАГОГІЧНОЮ СПАДЩИНОЮ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО)

Квітослава АВРАМЕНКО (Миколаїв)

Стаття присвячена дослідженню впливу науково-педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського на формування творчої особистості. Автор стверджує, що творче переосмислення та застосування ідей В.О. Сухомлинського може стати вагомим допомогою при вирішенні багатьох проблем сучасної школи.

Ключові слова: творча особистість, педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського, майбутні вчителі початкової школи.

Статья посвящена исследованию влияния научно-педагогического наследия В.А. Сухомлинского на формирование творческой личности. Автор утверждает, что творческое переосмысление и использование идей В.А. Сухомлинского может оказать существенную помощь в решении многих проблем современной школы.

Ключевые слова: творческая личность, педагогическое наследие В.А. Сухомлинского, будущие учителя начальной школы.

Постановка проблеми. На сучасному етапі одним з пріоритетних завдань національної вищої освіти є підвищення якості підготовки майбутнього вчителя як творчої особистості. Стає очевидною необхідність удосконалення змісту і методів навчання майбутніх учителів, підвищення ефективності всього навчально-виховного процесу у педагогічному вузі. Саме тому готовність до професійної діяльності передбачає формування у майбутнього педагога таких якостей, які забезпечують йому можливість усвідомлено і компетентно здійснювати професійну діяльність.

Питанню професійного становлення майбутнього вчителя приділяли значну увагу класики зарубіжної (Я.Коменський, Й.Песталотці, А.Дістервег та ін.) й вітчизняної (К.Ушинський, А.Макаренко, В.Сухомлинський та ін.) педагогіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, які присвячені проблемам професійної підготовки майбутніх вчителів, дозволяє стверджувати про багатоаспектність даної проблеми. Так, розвиток творчої ініціативи у процесі професійного становлення педагога досліджували С.Архангельський, Ю.Кулюткін, Н.Кічук, Н.Шадриков та ін.; розвиток творчої активності вивчали Н.Ковалевська, В.Краснов, О.Сущенко та ін.; проблемам формування професійно-методичної компетентності свої праці присягли М.Альясов, Л.Коваль, В.Сластьонін, Л.Хоружа та ін.; гуманістичні ідеї педагогіки В.О.Сухомлинського досліджували М.Антонець, Ван Гао, Б.Наумов,

О.Савченко, О.Сухомлинська, О.Проскура, О.Соколовська та ін.

Отже, **актуальність** даної публікації обумовлена необхідністю творчого переосмислення і застосування ідей В.О.Сухомлинського у вирішенні багатьох нагальних проблем сучасної педагогічної освіти.

Мета статті: обґрунтування можливості та доцільності використання педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського з метою розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення методичних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу у підготовці майбутніх фахівців початкової ланки освіти переконують їх у тому, що з приходом 6-річної дитини до школи основною діяльністю стає навчально-пізнавальна. Через неї здійснюється процес активного пізнання навколишнього світу та починають формуватися у дитини основні якості її особистості: психічні процеси, творчі здібності, нахили, що стануть основою її подальшого розвитку.

Ось чому В.О.Сухомлинський наголошував: "В учнів молодших класів, насамперед у першокласників, свій особливий режим навчання, праці і відпочинку. Їх треба найбільше оберігати від крику, штовханини, властивих для великого скупчення дітей. Нехай маленькі школярі якомога більше користуються благом, необхідним для повноцінного розумового розвитку, – тишею" [4, с.113].

Видатний педагог неодноразово висловлював думку про тісний зв'язок теорії та практики, без якого неможливе формування творчої особистості. Так, у роботі "Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості" В.О.Сухомлинський на основі власного багаторічного науково-педагогічного досвіду зазначав, що «закономірністю, яка впливає з поєднання дослідної і практичної роботи є те, що повсякденна праця немовби осягається світлом теорії, збагачується теоретичним мисленням, і саме завдяки цьому практика стає невичерпним джерелом думки, все нових і нових маленьких відкриттів, із сутності яких народжуються теоретичні узагальнення" [3, с.57-58].

Особливо цінними вважаємо роботи В.О.Сухомлинського для розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення методичних дисциплін. Проаналізуємо лише деякі з напрацювань педагога.

У роботі "Серце відаю дітям" В.О.Сухомлинський зазначав: "Нам не доводилося багато разів читати по букварю одне й те ж саме – всі діти добре знали літери, і для того, щоб виробити техніку читання, я вдавався до різноманітних видів активної діяльності. Діти складали й записували мініатюрні твори про

природу, і це набагато більше розвивало їхнє вміння читати..." [4, с.114].

Таким чином, на заняттях з методичних дисциплін, під час проходження педагогічної практики студенти мають можливість переконатися, що ідеї видатного педагога не втратили своєї актуальності і до наших днів.

Процес навчання рідному слову, письму, читанню буде плідним, вважає В.О.Сухомлинський, якщо він наповниться творчим сприйняттям і ставленням самої дитини. "Поетична творчість стає звичайним явищем у духовному житті лише тоді, коли вихователь відкриває перед дітьми красу навколишнього світу і красу слова. Як любов до музики не можна виховати без музики, так і любов до поетичної творчості не можна виховати без творчості" [4, с.216].

У зв'язку з введенням у Державний стандарт підготовки бакалаврів початкової освіти нового курсу "Основи сценічного та екранного мистецтва" своєрідного сенсу набувають напрацювання В.О.Сухомлинського. Адже "Без переживання краси слова розум дитини не може збагнути потаємних граней його змісту. А переживання краси неможливе без фантазії, без особистої участі дітей у творчості, ім'я якої – казка. Казка – це активна естетична творчість, яка захоплює всі сфери духовного життя дитини – її розум, почуття, уяву, волю. Вона починається вже в процесі розповіді, вищий її етап – інсценізація" [4, с.216].

Наведемо інший приклад цінного досвіду В.О.Сухомлинського. На уроках математики, видатний педагог використовував такий цікавий прийом: "помічаю, що дітям важко зрозуміти умову задачі, запропонованої для самостійної роботи. На допомогу приходять творча праця – малювання. Діти ще раз читають задачу, «малюють» її. Стають зрозумілими залежності, які до цього здавалися зовсім незбагненими..." [там само, с.115]. В.О.Сухомлинський переконує, що "розв'язування задач із "задачника навколишнього світу" в дитячі роки пробуджує думку, вчить думати... Цей засіб міг бути дійовим лише в загальному комплексі методів і прийомів розумового, морального, естетичного і трудового виховання. Я вбачав у ньому, образно кажучи, місток для досягнення головної мети початкової школи – дати дітям чітко визначене коло міцних знань і практичних умінь" [4, с.150-151].

Ми знаємо, як В.О.Сухомлинський ставився до музики, яку він вважав незамінним джерелом розвитку почуттів,

фантазії, творчості. "У "Школі радості" велика увага приділялася слуханню музики – музичних творів і музики природи" [4, с. 63]. Вихованці музичний альбом називають "музичною скринькою", яка згодом стає "музичною кімнатою". Педагог переконував: "Розвиваючи чутливість дини до музики, ми облагороджуємо її думки, поривання. Завдання полягає в тому, щоб музична мелодія відкрила в кожному серці життєдайне джерело людських почуттів. Як у живому, трепетному слові рідної мови, так і в музичній мелодії перед дитиною розкривається краса навколишнього світу" [там само, с. 72].

Як бачимо, В.О.Сухомлинський у свій час чітко визначав інтеграцію навчальних предметів (читання – природознавство, музика – природознавство, математика – природознавство тощо) важливим джерелом активізації розумових здібностей дітей, ефективним засобом виховного процесу та розвитку творчого потенціалу. Вважаємо ці ідеї актуальними в сучасних умовах підготовки майбутніх вчителів початкової школи до професійної діяльності.

У практиці Павлиської школи склалася певна система звернення до джерел думки: уроки на природі, спостереження за природними явищами, роз'яснення їх закономірностей на основі знань навчального матеріалу, звернення до книги як засобу поглиблення понять про живу природу.

Основними видами естетичного сприйняття природи та розуміння її гармонії педагог пропонує у таких видах завдань:

- навчити дитину бачити красу навколишнього світу і на цій основі стверджувати в собі та інших прекрасне – благородство, доброту, сердечність;

- вчити не тільки бачити, а й розуміти, відчувати, милуватися красою природи;

- формувати чітко визначені світоглядні позиції по відношенню до природи (красу природи потрібно берегти).

Великого значення у цьому сенсі Василь Олександрович надавав роботам дітей по узагальненню спостережень за явищами природи і письмовим роботам – творам і казкам. Саме в них дитина з найбільшою повнотою могла випробувати досвід того, що відчувала, про що думала і переживала. Це і напружена робота думки, пошук потрібного слова, необхідної фрази для розкриття власної позиції та ставлення. В.О.Сухомлинський зазначав: "Створення казок – один з найцікавіших для дітей видів поетичної творчості. Водночас це важливий засіб розумового розвитку. Якщо ви бажаєте, щоб діти творили, створювали художні образи, перенесіть з вогника своєї творчості хоча б одну іскру в свідомість дитини" [4, с.181].

Особливого значення для реалізації ідей В.О.Сухомлинського щодо розвитку творчого потенціалу майбутніх педагогів має вивчення роботи "Народження громадянина". У ній видатний

педагог зазначав: "Творчість починається там, де інтелектуальні й естетичні багатства, засвоєні, здобуті раніше, стають засобом пізнання, освоєння, перетворення світу, при цьому людська особистість немовби зливається із своїм духовним надбанням.

Найважливішим джерелом творчості як самовираження й самоутвердження є слово. І творче натхнення, яке переживається вже в роки дитинства, починається з того, що слово як духовне багатство особистості стає будівельним матеріалом, з якого дитина щось створює. Твір, казка були першою формою творчості, в якій дитина утверджувала свої здібності, пізнавала себе, переживала перші почуття гордості від того, що вона щось створює. Дитяча казка, складена серед природи, є, за моїм переконанням, цілим духовним світом, що визначає зміст і спрямованість думок, почуттів, переживань" [2, с.566].

Таким чином, перед майбутніми педагогами постає важливе завдання у формуванні творчої особистості – прищеплювати щодня любов і повагу до перлин рідного слова. На лекціях та практичних заняттях з методичних дисциплін ми наголошуємо, що успішне розв'язання актуальних проблем початкової освіти стає можливим завдяки об'єднанню зусиль вчених, вчителів-практиків, серед яких важливе місце займає науково-педагогічна діяльність В.О.Сухомлинського.

Ознайомлюючись з педагогічними працями В.О.Сухомлинського, майбутні педагоги переконуються, що в перебудові школи неоціненну допомогу надають саме його ідеї.

Висновки. Таким чином, ми мали можливість переконатися, що вивчення педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського в контексті підготовки майбутніх учителів початкової школи відкриває освітянам шляхи, створює широкі можливості формування у них творчого потенціалу.

Постать В.О.Сухомлинського залишається до наших днів тим зразком, за яким потрібно готувати майбутнього учителя.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Сухомлинський В. Вічна тополя: Казки. Оповідання. Етюди. Для молод. шк. віку / Упорядн. О.Сухомлинська; за заг. ред., передм. Д.Чердиченко. – К.: Генеза, 2003. – 272 с.
2. Сухомлинський В.О. Народження громадянина / Сухомлинський В.О. // Вибрані твори в 5 т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.3. – С. 283-582.
3. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості /

Сухомлинський В.О. // Вибрані твори в 5 т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.1. – С. 53-206.

4. Сухомлинський В.О. Серце відаю дітям / Сухомлинський В.О. // Вибрані твори в 5 т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.3. – С. 9-279.

5. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю / Сухомлинський В.О. // Вибрані твори в 5 т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.2. – С. 419-654.

6. Творча реалізація ідей В.О.Сухомлинського в системі художньо-естетичного виховання: Навчально-методичний посібник. – Кіровоград: Видавництво обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, 2008. – 103 с.

УДК 371.124:51

ЦІЛЬОВИЙ БЛОК КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

Ірина АКУЛЕНКО (Черкаси)

У статті розглянуто традиційні та інноваційні аспекти цільового блоку компетентісно орієнтованої моделі методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи. Обґрунтовано систему методичних компетенцій, які має опанувати майбутній учитель, як інноваційне ядро цільового блоку.

Ключові слова: методична підготовка, методичні компетенції майбутнього вчителя математики профільної школи

В статье рассмотрены традиционные и инновационные аспекты целевого блока компетентно ориентированной модели методической подготовки будущего учителя математики профильной школы. Обоснована система методических компетенций, которые должен овладеть будущий учитель, как инновационное ядро целевого блока.

Ключевые слова: методическая подготовка, методические компетенции будущего учителя математики профильной школы

Постановка проблеми. Дослідження перспектив розвитку шкільної математичної освіти, історичних аспектів та сучасних тенденцій професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи дозволили визначити компетентісний підхід як системотвірний підхід, що забезпечуватиме удосконалення існуючої системи методичної підготовки майбутнього фахівця [1; 2]. Відтак, модель такої підготовки визначатимемо як компетентісно орієнтовану. Модель містить цільовий, змістовий, процесуально-організаційний і результативний блоки.

Цільовий блок відображає мету і завдання компетентісно орієнтованої методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи. Метою, відповідно, виступає формування молодого фахівця з високим рівнем методичної компетентності, спроможного й готового конструювати і реалізувати власну методичну систему навчання математики учнів у класах різних профілів, здатного розвивати свою професійну майстерність протягом життя, сприймати і втілювати в освітній процес інновації, адаптуватися до змін. Для досягнення вищеназваної мети необхідно виконати такі завдання.

1. Забезпечити мотиваційно-ціннісну зорієнтованість майбутнього фахівця на самостійне, відповідальне й ефективне здійснення методичної діяльності, формуючи ціннісне ставлення до категорій дидактики математики (аксіологічний аспект).

2. Створити умови для удосконалення науково-теоретичної підготовки студентів із загальної методики та окремих методик навчання математики та спроектувати її у площину навчання математики у старшій ланці загальної середньої освіти (гносеологічний аспект):

- показати особливості загальноосвітньої, спеціалізуючої та інтегруючої функцій курсу математики, який вивчається у класах різних профілів (на рівні стандарту, на академічному й профільному рівнях);
- показати взаємозв'язок профільного навчання математики з математикою як наукою та з математичним апаратом, що використовується для вивчення процесів і явищ у різних галузях знань;
- показати взаємозв'язок методики навчання математики в профільній школі з математикою як наукою та з методикою навчання профільних дисциплін;
- розкрити цілі й завдання навчання математики як в умовах допрофільної підготовки учнів, так і у профільній школі (на рівні стандарту, на академічному та профільному рівнях);
- виявити особливості змісту, організаційних форм і засобів підвищення якості математичної підготовки учнів у класах різних профілів;
- удосконалити математичну підготовку студентів у контексті встановлення й реалізації міжпредметних зв'язків математики та профільних дисциплін;